

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în lăintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merinte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Budgetulu statului.

Candu dicemu budgetu alu statului, dicemu punga, lada, lacra, busdunariu, cassa a totoruru locuitoriloru tiei, incependu dela milionari până la femei'a cea saraca, ce'si innoda în coltiu de cârpa crucerii castigati cu torsulu și cusutul, și până la acei orfani de tata și mama, caroru le-a remasu că hereditate singura casciora coperita cu sindile, situata într'unu capu de orasiu, ori unu pamentielu de papusoiu, din care 'si scotu mamalig'a gola pe câte 4—5 luni din anu.

Totudeauna în vieti'a nostra de publicisti amu recomandatu lectoriloru nostrii cu totu adinsulu, că ori-candu li se dà ocaziune, se se ocupe, nu din simpla distractiune, ci inadinsu și foarte seriosu de afacerile finantiale ale statului în generalu, de budgetele anuali în specialu. Nici-odata inse nu a fostu trebuintia mai mare de a ne face unu studiu întregu din finantiele statului că tocma acuma; preste acesta ne si aflamu întrunu stadiu alu evenimentelor, candu pare că resufamu ceva mai usioru, ne si remane timpu de ajunsu în serile de érna, a ne mai ocupá si de afaceri publice.

În 28 Octobru comitele Juliu Szapáry ministrulu de finantie alu Ungariei depuse pe més'a camerei deputatoru budgetulu statului preparatu pentru anulu 1880, ilu insoci apoi si de unu comentariu aparatoriu, o specie de apologia, pentru-cá se nu despere nimeni, nici pentru inventarea de inoposite noue, nici pentru urcarea unora din cele vechi și nici din caus'a calcarei dreptului miriadelor de creditori particulari.

Sum'a totala a intratelor (venitulu) Ungariei și provinciiloru anexate Transilvani'a, Croati'a cu Slavoni'a, e prevediuta pe anulu 1880 cu v. a. fl. 236.350,294.

Sum'a intréga a speselor ordinare 253.669,662
Cele estraordinare (Bosni'a) . . . 1.800,000
Totalu . 255.469,662

Asia deficitu pe anulu 1880 ar fi numai v. a. fl. 18.031,368.

În aceiasi di din 28 Octobru asternú si ministrulu Chertek în camer'a deputatoru din Vien'a budgetulu statului Austriei (Cislaitaniei) pe a. 1880. În acela venitulu are se faca v. a. fl. 399.399,774 Din contra spesele sunt prevediute cu „ 412.712,917 Prin urmare deficitu . . . fl. 12.717,143

Adeca deficitu mai puțin decátu în a. 1879 cu 7.113,897 fl.

Sumandu la unu locu spesele ambeloru staturi, din care e compusa acesta monarchia dualistica si adeca ale Ungariei cu ale Austriei la unu locu, facu pe a. 1880 gigantic'a suma de v. a. fl. 668.182,579. Adeca: siese sute siesedeci si optu milione una suta optuiece si doue mii cincisute sietedeci si noue florini val. aust. Acesta suma computata în franci vine de 2 1/2 ori pe atata.

Se ia ori-cine a mana budgetele monarchiei întregi de inaintea dualismului, candu finantiele totoruru tieriloru erau concentrate numai în Vien'a si va aflá, că cu esceptiune de anii 1859 si 1866 budgetulu imperiului întregu se urcá numai până la 420 de milione, dara de ex. în anulu 1862 au fostu numai de 394.612,000 fl., adeca nici atata câte sunt astadi spesele unui statu, alu Cislaitaniei, în câtu se póte dice cu totu dreptulu, că de 18 ani încóce greutatile locuitoriloru s'au adaosu si încarcatu tocma cu sum'a enorma, căta face astadi singurulu budgetu alu Ungariei, adeca preste 250 milione pe anu.*)

Se remanemu inse acilea numai pe langa budgetulu Ungariei si alu tieriloru adnexate.

Pentru-cá se vedemu si noi, unde au se fia ingropate preste 255 milione în anulu 1880 si de unde au se se stórca, în altu Nr. vomu dá si noi tabellulu specificatu alu cifreloru, éra aci reflectamu numai la nouele sarcini pe care ministrulu Szapáry

cere cá se le încarce în spinarea locuitoriloru. Acelea sunt de diverse categorii, precum :

Adaosu de 10% la tax'a ce se ia dela petroleu, de care se arde astadi si în colibe sau bordeie.

Dela castigulu din loterii pe langa tax'a vechia, inca 10%.

Încarcare la inoposituulu directu de classea II pe castiguri.

Adaosu la taxele de transporturi pe apa.

Vama de drumu si de poduri, care a mai fostu, dara se desfiintiasc.

Taxa dela cei scutiti de asentare la armata, dela 3 fl. până la 100 fl. de capu, fiacare pe câte 12 ani, câtu ar fi fostu datoriu a servi sub arme 3 si în reserva 9 ani.

Unu asia numitu moratoriu la bonurile rurale pe alti 20 de ani inainte, adeca pe 50 si respective 60 de ani în acelu sensu, că din acelea se se traga pe fiacare anu mai puțin decátu este asigurat prin lege, de unde ministrulu crede că va face o economia preste trei milione pe anu; într'aceea proiectulu acesta au si turburatu foarte tare spiritele, nu numai la bursa, ci în tóte cercurile sociali, pe unde ómenii se afla în possessiunea bonuriloru rurale, sau cum le dicu pe la noi, obligatiuni urbariali sau pe nemtiesce, obligatiuni pentru dessarcinarea pamentului. Aci este necesitate imperioasa, că se ne ajutam memori'a cu cifrele urmatorie:

Dupa calculele facute sub regimulu absolutisticu austriacu, domnii sau boierii avea se ia desdaunare pentru iobagii (sclavii) desrobiti, în obligatiuni garantate de către statulu întregu, în Ungari'a v. a. fl. 189.223,000

În Transilvani'a, a carei teritoriu este numai 1/4 câtu alu Ungariei, enorm'a suma de „ „ 70.000,000 di: sietedeci milione.

La acestea sume se mai adaosera asia numite rectificata si pentru diecineli etc. în Ungari'a 3.820,140.

În Transilvani'a si mai multu, adeca 6.010,720.

Din tóte acestea s'au trasu la sorti în cursulu aniloru de mai multe milione si s'au platitu în bani de către statulu. Au mai remasu inse a rescumpará: în Ungari'a obligatiuni în valóre de 154.705,000 În Transilvani'a de 74.200,000 În Croati'a de 12.062,280

În vreo 30 de ani de aci inainte într'unu statulu bine administratu éra se se traga tóte si se se platésca; acum inse ministrulu cere cá cele de Ungari'a se fia prolongate pe 50, éra cele de Transilvani'a pe 60 de ani!

Saraca Transilvania, cu 80 de milione florini platiti la 3600 familii, în care se coprinde si fisculu si pretensiunile unoru societati religioase, tu inca totu nu te-ai rescumparatu din robia vechia.

În tier'a vecina, incependu dela 1864 până în anulu 1880 nu va mai fi nici-unu bonu rurale în cerculatiune.

Revista politica.

Sibiu, 4 Novembre st. n. 1879.

Desbaterile asupra proiectului de adresa alu camerei deputatoru din Vien'a au duratu doue zile. La acele desbateri au luat parte corifeii ambelor partide, încercanduse si unii si altii a probá justeti'a causei ce o aparau si corectitatea punctului loru de vedere. Că lupt'a au fostu inversiunata si că în decursulu ei oratorii si-au facutu recriminatiuni si acusari violente, nu póte surprinde, de órece adversarii cari isi mesurau poterile, nu se vedusera de 16 ani pe aren'a parlamentara. Aveau deci a isi spune multe.

Pentru publiculu nostru, acele desbateri nu coprindeu nimicu nou, de órece caus'a autonomiei provinciale séu a asia numitei decentralisari administrative, pentru care se lupta acuma boemii, este totuodata si a nostra si prin urmare cunoscuta. Acea cauza pentru care se lupta boemii, este o cauza comuna totoruru nationalitatiloru negermane si nemagiare, care au fostu trantite de parete prin

introducerea dualismului. Este deci lucru firescu, că nationalitatile acelea se urmarésca cu atentiune încordata, fazele prin care trece lupt'a boemiloru cu nemtii centralisti si se dorésca victori'a acelora.

Resultatulu votarei asupra proiectului de adresa alu maioritatii partidei autonomistiloru din camer'a deputatoru, de si nu se póte numi o victoria stralucita a guvernului austriacu de coalitiune, dar' în totu casulu, se póte numi o lupta perduta a partidei centralistice, a nemtiloru fideli constitutiunei, alu carei numeru va decresce si mai multu, indata ce voru veni pe tapetu desbaterile budgetare si celelalte proiecte de legi administrative, promisse prin messagiulu de deschidere. Adress'a maioritatii a fostu votata cu 180 voturi contra 162.

Mesurile finantiale pe care le au propusu ministrii de finantie ambeloru parlamente dualistice, pentru coperirea deficitelor budgetare ale anului viitoru, au facutu asupra întregii poporatiuni o impressiune nu numai rea, dar' foarte deprimatóre, carea se si manifestédia si se reflectédia în modu destulu de durerosu si simtitu, atátu în press'a independenta de fondurile de dispositiune, câtu si cu deosebire din scaderile ce au suferitu cursulu mai totoruru valoriloru austro-ungare la bursele din tíera, precum si la cele din străinatate. Lumea finantiala nu mai are nici o încredere în politic'a finantiala a dualismului si urmarea este: că capitalurile indigene si straine se retragu, se ascundu si se tienu în reserva pentru timpuri mai favorabile.

Situatiunea finantiala a unui statulu este oglind'a cea mai fidela si criteriulu celu mai siguru, dupa care se póte judecá, déca acelu statulu este gubernatu bine séu reu. De aceea practicii englesi nu isi formédia o parere definitiva asupra guvernului lor, decátu numai dupa ce vedu resultatulu administratiunei lui, care se reflectédia în budgetulu fiacarui anu. Considerandu situatiunea finantiala a monarchiei austro-ungare, apoi urmandu esemplulu englesescu, nu potemu ajunge la altu resultat, decátu la acela de a constatá, că monarchi'a austro-ungara, este foarte reu gubernata, de órece situatiunea ei finantiala nu este numai critica, dar' cu privire la Ungari'a se póte numi desperata, aprópe totu asia de desperata cá si a Turciei. Guvernulu ungurescu continuandu „asiatic'a“ sa administratiune de până acuma, în curendu va ajunge se ia banii de acolo de unde ii va aflá, imitandu cunoscut'a maniera a principelui de Bismark inaintea resbelului din 1866, séu a se declará de insolventu si a licvidá.

Catastrofa finantiala, care ne amenintia în modu inevitabilu, va fi accelerata si mai multu, déca urmandu politiceii inaugurate de comitele Andrassy, succesorele seu va continuá aventuriós'a si ruinatóreá politica orientala, alu carei mandatariu s'au facutu guvernulu austriacu la congressulu din Berlin. Onoratórea missiune carea a fostu incredintiata Austro-Ungariei de a fi „Sentinel'a Europei la pórt'a Turciei“, o va incurcá în resbelu cu panslavismulu si va dá lovitur'a de gratia ruinatele sale finantie. Acesta va fi una din consecintiele firesci ale aliantiei austro-germane, asia precum resbelulu russo-turcescu a fostu una din consecintiele prevediute ale aliantiei celoru trei imperati nordici.

Credinti'a că alianti'a austro-germana, fia ea verbala séu scrisa si sigilata dupa tóte formele, este o garantia mai multu pentru pacea lumii, presupune a naivitate copilarésca pe alu carei contu pecatuesce atátu de multu scól'a diplomatica moderna, creata de principele de Bismark. Nu se cere decátu numai o memoria fidela, pentru cá comparandu cineva actual'a situatiune a Europei, cu aceea ce domnea inainte de resbelulu prusso-francescu, se afle foarte multe momente de asemanare cu cea de astadi. N'avemu decátu se comparamu situatiunea în care se aflá Napoleon III dupa Sadow'a, cu aceea în care au ajunsu tiarulu Alesandru II dupa Plevn'a, si se ne aducemu aminte de acelu nerusinatu traficulu diplomaticu, ce pórtá etichet'a „politiceii compensatiuniloru reciproce“, pentru cá se ne convingemu, că tóte asigurarile de pace ce sboru prin atmosfer'a

*) A se vedea: Statistisches Jahrbuch der österreichischen Monarchie für das Jahr 1863. Wien 1864, dela pag. 395 inainte.

politica nu sunt, decât totu atâtea iluziuni vane si amagitoare. De candu domnește in Europ'a mactim'a că: „puterea primădia dreptulu“ pacea lumii se balantiădia pe verfulu a miliōne de baionete, care tōte sunt gat'a a o strapunge la comand'a data. Asternutul pe care dormitēdia pacea, sēmana fōrte multu cu patulu mitologicu alui Procastes.

Odiōnora se purtau resbele in numele libertatii, acuma resbelele moderne se pōrta in numele paceri si alu civilisatiunei. Asia se schimba tempurile si cu ele moral'a politica.

Magnatii Ungariei si ai Transilvaniei in revolutiunea din 1848/9.

Conversatiunea lui Ludovicu Kossuth cu rectorulu francesu Peyramont reproducu si de noi in Nr. 83, in sinesi fōrte instructiva, a facutu, precum si er'a usioru de prevediutu, fōrte multu sange reu la connationalii sei, era ca a numitu pe magnatii tieriei tradatori ai patriei, acēsta revoltā tōte spiritele in cercurile aristocratiei unguresci. Rapita de mania, una parte a pressei magiare produse unu cathologu lungu alu aceluor magnati, carii rebelasera in adeveru contra casei Habsburg cu armele in mana, remanendu multi din ei pe campulu de batalii, altii raniti si schilaviti, dupa aceea cātiva din ei inpuscati sau spendiurati, alti mai multi aruncati in prinsori, o parte din ei refugiatu in strainetate, de unde pāna la 1866 au facutu casei austriace tōte relele cāte au potutu. In adeveru Kossuth facu mare nedreptate aceluor familii de magnati, ai caroru membrii au trecut din capulu locului in castrele lui, au lucratu si luptatu alaturea cu elu, sub comand'a lui, spre a nimici definitivu pe cas'a austriaca, spre a sparge imperiulu, totuodata a estermīnā pe slavi si pe romani. De aceea diarie cā „Hon“, „Ellenör“, „Kelet“, „Magyar Polgár“ etc. au tōta dreptatea candu punu sub ochii lui Kossuth urmatoriulu cathologu de magnati rebeli contra casei Habsburg-Lotaringi'a si contra monarchiei:

Comitele Ludovicu Battyányi, fostu ministru-presiedente, inpuscatu in Pest'a la comand'a baronului Fml. Haynau. Comitele Casimiru Battyányi, refugiatu, tōte averile lui confiscate. Br. Jeszenek, spendiuratu alaturea cu br. Perényi fostulu custode alu corōnei. Br. Mednyánszky, spendiuratu la Pressburg pe dēlulu (golgot'a) asiniloru. Com. Ladislau Teleki, emigratu, isi luā viēt'i'a mai tardiu din desperatiune, dupace fusese amnestiatu. Br. Nic. Josika, cunoscutu scriitoru, fanaticu persecutoru si alu romaniloru. Com. Stefanu Csáky, unulu din sugrumatori slaviciloru. Com. Stef. Széchenyi mai pre susu de toti, nu cā rebelu, ci cā parinte adeveratu alu magiariloru, care dupa ce vediu atrocitatile dela Pest'a, innebunindu sari in Dunare, de unde ilu scōsera spre a'lu scuti in cas'a de sanatate la Döbling, unde se inpuscā.

La acestia se mai numera cu totu dreptulu acei magnati, cari au luptatu sub comand'a generalulu polonu Bem, mai virtosu in Transilvani'a si au facutu anume romaniloru, ori-cāte rele au potutu, precum se scie mai virtosu din actele oficiali. De acestia au fostu comitii (grafii) Grigorie Bethlen celu vitēzu, Gabrielu Bethlen decoratu de Bem, Paulu Eszterházy, Alexandru Teleki, spendiuratoriulu si tetiunariulu romaniloru, Franciscu Haller, venatoriulu popiloru romanesci, Colomanu Eszterházy, care remase din batalii fōra o mana, Clemente Mikes, care picā in batali'a dela Sibiu 21 Ianuariu 1849. Dintre grafii Andrassy au fostu Aladár si Iuliu cā comandanti de bataliōne, pāna ce pe acesta ilu insarcinā Kossuth cu misiuni diplomatice; era grafulu Stefanu Károlyi a infintiatu singuru unu regimentu de husari pe spesele sale contra Austriei, dandu si pe cei doi fii ai sei la óste, precum facuse si com. Georgie Károlyi cu fiii sei. Dintre baroni au statu pe partea lui Kossuth mai multi, intre carii Lupulu Kemény, prea bine cunoscutu din bataliile avute cu romanii Ioanu Bánffy, Ladislau Bánffy, Georgie Apor, care spendiurase barbatesce dintre romani, pe campia de a lungulu Murasiului; Orbán, Orczy, Lopreszti, Liptay, Vay etc. etc. Cu atātu mai multi au fostu dintre nobilii fruntasi carii urmā in rangu indata dupa baroni (praenobiles), cā Beothy, Csányi, faimosi tirani; Aczél si alti nenumarati, alu caroru cathologu se publicase in anii 1850 pāna 1851 in „Wiener Zeitung“.

Asia dara toti acei aristocrati de ranguri inalte, cāti au luptatu cu arme contra dinastiei austriace, cāti au subscrisu proscriptiunea din 14 Aprile 1849,

cāti au lucratu spre a sparge monarchi'a, inferati de rebeli din partea austriaciloru, sunt numerati intre cei mai ilustrii patrioti magiari din partea pressei gubernamentale de astadi.

Apoi dara cari au fostu aristocratii rebeli in sensu magiaru si buni patrioti in sensu austriacu?

Pe aceia 'i numera press'a kossuthiana cā „Egyetértés“, „Alföld“, „Szabadság“ si altele cāteva, numindu'i cā si odiōnora, Pecsoviciu, sērbi ai camarillei si tradatori.

(Partea a dou'a urmēdia.)

Gimnasiulu romanescu din Beiusiu.

Institutele nōstre scolastice si literarie din acēsta monarchia sunt atātu de scumpe noue toturor, in cātu starea si sōrtea loru aru meritā, cā daca ar stā prin potintia, se ne ocupamu cu toti in tōte dilele de ele.

Despre scōlele primarie si de gimnasiulu romanescu din Beiusiu strabatu din timpu in timpu unele sciri surde cā acelea aru stā uneori „numai cā frundi'a pe apa.“ De alta parte, amu auditu de multe-ori in viēt'i'a nōstra multi barbati de distinctiune din ambele confessiuni romanesci dicendu: „De nu aru fi esistatu in tineretiele nōstre scōlele din Beiusiu, nici-odata nu s'ar fi alesu din noi aceia cari suntemu astadi; cā-ci ori nu amu fi invetiatu la nici-o scōla, ci amu fi remasu cum se dice, „prosti“, sau daca amu fi invetiatu in scōle serbesci, serbi eramu se ne facemu, precum s'au mai facutu multime nenumarata de alti romani; erā de amu fi mersu la scōle magiare, astadi amu aruncā si noi cu petrii in natiunea romanēscā, ne-amu taia ven'a cā se se se scurga din noi sangele romanescu si amu incarcā cu insulte chiaru si pe parintii nostrii.“

Credemu cā acestea sunte ratiuni de ajunsu, pentru-cā se ne ocupamu si noi aci in cāteva linii de starea gimnasiului beiusianu.

Corpulu profesoriloru acelu gimnasiu publicase in Anuariulu seu scolasticu din a. 1870/1 primele documente relative la fundarea lui, inse numai in limb'a latina si in exemplarie multu mai puține decâtu se pōta strabate mai departe decâtu la bibliotecele publice, la cele scolastice si la unele redactiuni. Apoi anume in primul documentu dela 1828 au remasu si unele mici lacune. Noi vomu scōte aci punctele essentiali a le aceluor documente.

In actulu de fundatiune alu episcopulu Samuilu Vulcanu de dato Oradea-mare 6 Octobre 1828, fundatorulu constata mai antaiu, cā in regiunea opidului Beiusiu situatu in comitatulu Biharu, in distantia de siepte miliarie (2½ poste) dela Oradea se afla preste una suta de comune romanesci, pentru care nu existe nici-o scōla mai de dōmne-ajuta in apropiere; de aceea densulu s'a decisu cu ajutoriulu lui Ddieu, cā la Beiusiu unde pāna atunci erā numai o scōla mica elementaria, se infintiedie scōla primaria sau cum se mai dicea, capitala ori normala, cum si patru clase gimnasiali. Prin prea inalte resolutiuni din 1 Maiu 1827 Nr. 10929 si 5 Februariu 1828 Nr. 3241 episcopulu S. Vulcanu i s'a datu voia de a fundā acele scōle romanesci, era densulu le si intemeie pe langa urmatōrielle conditiuni:

1. Pentru localu de scōle donēdia pentru totu-deauna casele sale edificate de nou din averea sa in Beiusiu, in regiunea dintre residentia si biserica, in care pre langa sale destinate pentru scolari, mai potea locui si doi sau trei profesori, era una classa normale cu docentele ei remanu totu in localulu vechiu.

2. Pentru fiacare se fia cāte unu professoru, era profesorii dela gimnasiu se fia obligati cā pre langa materiile prevediute pentru fiacare classe in regulamentul gubernulu se propuna fia-care, si ceva elemente de economi'a rurale si de medicin'a populara pentru casuri de urgentia, pāna se ajunga mediculu; apoi fiindu-cā acestu institutu este fundatu cu preferentia pentru natiunea romanēscā, se se invetie in elu cu totuadinsulu orthographi'a cu literelle strabune, gramatic'a si literatur'a romanēscā precum si istori'a naturale si caligraphi'a.*)

P. p. 3, 4 et 5, 6. Pentru dotatiunea profesoriloru pune unu fondu nerevocabile de 35.000 florini moneta conventionala in argintu cu interesse de 6%, din care afara de docentele dela classa elementaria le face cāte 300 si 350 fl. m. conv. plata pe anu era profesorulu care va fi si directoru, unu adaosu de 50 fl. m. c., le dā si locuintia la trei in edificulu destinatu pentru scōle, la altii in alte doue case ale sale; era 400 fl. pe anu lasa pentru reparatur'a caseluor si pentru requisite scolastice.

p. 7. Pentru securitatea acelei fundatiuni si a scōleloru episcopulu Sam. Vulcanu decide cā dupa mōrtea sa se fia respundietori episcopii succesorii sei si in casu de vacantia capitulu diocesanu, pe langa tineria de computu exactu in fiacare anu.

p. 8. Conformu resolutiuniloru imperatesci, pe profesori are se'i alēga totu-deauna episcopulu diocesanu si in timpu de vacantia capitulu, se propunu inse spre confirmare la „directiunea literaria“ (acuma ministeriulu instructiunei publice?), dupace voru fi depusu examenu de professoru.

9. Gimnasiulu se se deschida in 1 Novembre 1828 se se si publice in comitatele Ungariei si Transilvaniei.

Dupa p. 10. Fundatiunea si administratiunea ei este privata, scōlele inse au se fia publice, supuse la

*) In textulu originale asia: Ac quoniam hoc institutum praeferenter pro natione valachica fundatum sit Orthographia ad aviticas latinas literas reducendae, grammaticae item ac litteraturae valachicae, — historiae item naturalis et caligraphiae peculiaris reflexio habeatur.

inspectiunea publica a tieriei, de aceea si informatiunile semestrali trebue se fia inaintate la gubernu.

Dupa p. 11. De si acelea scōle s'au infintiatu mai multu numai pentru tinerimea romanēscā (praeferenter pro valachis fundatum), totusi se potu primi si tineri de ori-ce religione si nationalitate (cujuscunque religionis aut nationis); dara serbatoriele se voru tinea numai dupa calindariulu Julianu, asia precum sunt acelea recunoscute prin decrete imperatesci; se permite inse scolariloru romano-catholici, cā si in serbatori gregoriane se mērga la biserici'a loru locale, se se si cuminece acolo, asia si greco-resaritenii se se cuminece la biserici'a loru.

P. 12. In casu candu acelea scōle s'ar desfintia, venitulu fonduriloru se se prefaca in burse de cāte 50 fl. pentru tineri studenti romani (cedat in stipendiu juvenum valachicorum literis operam navantium per annuos quinquaginta florenos conv. individuatim repartienda).

Acelu documentu de fundatiune fū intaritu de cātra imperatulu abia in 3 Iuniu 1829 Nr. 16311.

Prin alu doilea documentu din 2 Iuliu 1836 episcopulu Samuilu Vulcanu mai adaoase la fundatiunea scōleloru din Beiusiu alte 40.000 florini mon. conv. si asia fondulu intregu se facu de 75.000 fl. cu venitu siguru de 4500 fl.; preste acesta mai mari localulu scōleloru, cā se incapa si classele humaniori, numite mai inainte poetica si retorica, se mai facura si locuintie pentru profesori. Platile acestora se regulara din nou cu 500 fl. pentru directoru, cāte 400 fl. la 2 profesori, cāte 350 fl. la cei dela gimnasiulu inferiore, cāte 300 fl. docentiloru dela scōlele primarie; alte sume pentru incalditu, pedellu, reparaturi, era 1147 fl. ii destinā pentru coptu de pane spre a se inparti pe fiacare di la scolari cu portari bune. Celelalte conditiuni sunt decupiate pāna la punctulu 8 si celu din urma, mai totu dupa documentulu din 1828. In p. 8 unde fundatorulu prevede ērasi casulu candu acele scōle ale sale aru potē incetā, si dispune, cā la o intemplantē (prea nefericita) cā aceea, diumetate din venitu se se prefaca in burse de cāte 50 fl. mon. conv. pentru studenti de nationalitate romanēscā, era ceealalta diumetate se trēca cā dotatiune adaoasa la fondulu seminariulu micu din Oradea mare.

In p. 2 fundatorulu ērasi inpune din nou profesoriloru cultivarea limbei si literaturēi romanesci cu litere latine, era la p. 3 lit. b) obliga pe unu professoru, cā si in cele doue classe humaniōre limb'a si literatur'a romana se o propuna cā studiu extraordinariu.

Acēsta a dou'a fundatiune prevediuta cu tōte formalitatile usitate in stilulu numitu curiale, fū „aprobata, roborata, ratificata, confirmata de cātra imperatulu si regele Ferdinandu, Viena in 19 Novembre 1836; contrasemnatu: com. Pálffy cancelariu et Petrus Galy.

Lasamu cā la acelea doue documente se faca altu cineva mai bine informatu de cātu noi, comentariulu pe care-lu merita intru tōta puterea cuventulu si se traga din ele consecentiele pentru presentu si viitoru. Noi aci ne permitemu a reflectā numai la doue lucruri. 1) cā 75 mii flor. in mon. conv. si cu valōrea caseluor donate de episcopulu Vulcanu totu la acelea scōle, facea pe la a. 1836 in suma rotunda celu pučinu 100.000 fl., care dupa valōrea baniloru din dilele nōstre facu cātu 300.000 fl., de unde urmēdia fresce, cā de ex. in a. 1836 fl. 500 erā o plata, care astadi ar trebui se fia 1500 fl. si asia mai departe. 2) cā episcopulu Vulcanu mai virtosu in p. 4. alu documentulu din 1836 léga viitoriulu si inforirea aceluor scōle de sufletulu episcopiloru carii avea se'i succēda lui in scaunulu episcopiei dela Oradea, era imperatulu Ferdinandu dice curatu in rescriptulu seu, cā acelea scōle s'au fundatu cu preferentia pentru romani „praeprimis vero in utilitatem et promovendam nationis valachicae culturam etc.“ etc. Asia dicea monarchulu in a. 1836 la propunerea si recomandarea consiliulu cancelariu de curte a Ungariei, cu comitele Pálffy in frunte.

Statutele Academiei Romane

Votate in siedinti'a din 21 Juniu (3 Iuliu) 1879.

(Urmare.)

Art. 10. Decisiunile Academiei, in sessiune generala se iau de regula cu maioritate'a voturilor membriloru presentii; inse decisiunile relative la alineatele b, d, e, f, l si m din art. 7, nu se potu luā decâtu cu doue treimi din voturile membriloru presentii. In casu inse de a nu se potē obtienē doue treimi la votarea in doue siedintie consecutive, va fi de ajunsu in a trei'a siedintia votulu maioritatii absolute.

Art. 11. Academia tiene siedintie ordinarie, odata pe septemana in totu cursulu anului, afara de vacantele, ce ea isi va determinā si cari nu potu trece preste doue luni in totulu. Siedintiele ordinarie septemnarie se tienu séu de intregulu corpu academicu, séu de sectiuni, séu numai de comisiuni; dilele si órele se voru determinā printr'unu regulamentu specialu. Siedintiele ordinarie ale Academiei, ale sectiuniloru si comisiuniloru, se tienu cu numerulu membriloru presentii ori cāti aru fi.

Art. 12. Decisiunile Academiei, in siedintiele ordinare, atātu ale intregulu corpu, precum si ale sectiuniloru si comisiuniloru, se potu luā in genere cu majoritatea voturilor membriloru presentii, atunci inse numai, candu se afla față celu pučinu o a trei'a parte plus unulu, din membrii Academiei, ai sectiunii séu ai comisiunii.

Art. 13. Siedintiele ordinare ale Academiei, precum si cele din sessiunile generale, voru fi parte publice, parte private, dupa decisiunile prealabilu luate de cātra Academia si de cātra sectiuni.

Art. 14. Academia publica periodicu Analele sale, cari voru coprinde atātu desbaterile si lucrarile ei administrative, cātu si operatele literarie si scientifice,

aprobate de dens'a pentru acestu scopu. Form'a si impartirea acestei publicatiuni se voru determiná printr'unu regulamentu specialu.

Art. 15. Pe fiecare anu, la finele sesiunii generale, Academi'a isi alege cu majoritate de voturi, dintre membrii sei, unu presiedinte, spre a dirige desbaterile siedintieloru. Presiedintele va fi secundatu de trei aessori (vice-presiedinti), alesi asemenea, câte unulu din fiecare sectiune. Fia-care sectiune, in parte, isi alege din snulu ei, pe fia-care anu, la aceeași epoca câte unu presiedinte si unu vice-presiedinte speciali, pentru acelasu scopu, aplicatu la siedintiele sectiuniloru. Presiedinti si vice-presiedinti séu aessori anuali ai Academiei si ai sectiuniloru nu potu fi realesi mai multu de trei ani consecutivi.

Art. 16. Academi'a isi alege, dintre membrii resiedinti in Bucuresti, cu doue treimi din voturile membriloru presenti in sesiune generala, unu secretariu generalu alu Academiei Romane, spre a portá acésta sarcina in timpu de siépte ani. Asemenea fia-care sectiune isi alege, pe acelasu terminu, cu doue treimi din voturile sectiunii, câte unu secretariu de sectiune. La casuri de necesitate maiora unulu din secretarii de sectiune inlocuiesce provisoriu pe secretariulu generalu in functiunea sa.

Art. 17. Secretariulu generalu alu Academiei, intru ceea ce privesce lucrarile de competenti'a intregulu corpu academicu, éra secretarii de sectiune, in ce se atinge numai de operatiunile speciale ale sectiuniloru, regulédia lucrarile pregatitoare pentru desbateri, tienu processele verbale ale siedintieloru, facu raporturi anuale despre activitatea Academiei si a sectiuniloru, priveghédia tiparirile Academiei. Secretariulu generalu intretiene, in numele Academiei, tóta corespondenti'a esterna si interna cu auctoritatile tieri si cu particularii, intru ceea ce privesce lucrarile literarie si scientifice ale Academiei. Elu are directiunea imediata a cancelariei academice, de care este respundetoriu. Secretariulu generalu, precum si secretarii de sectiuni primescu indemnisiari luate ficate.

Art. 18. Presiedintele anulu alu Academiei, impreuna cu secretariulu generalu si cu cei trei aessori, alesi din sectiuni, formédia delegatiunea Academiei, care o reprezenta in tóte interesele ei administrative si financiare, faéa cu auctoritatile si cu particularii.

Art. 19. Incheiarile delegatiunei se iau cu majoritate'a membriloru'sei, in siedintie, pentru a caroru tieneru, la casu de trebuintia, toti membrii primescu o indemnisiare anuala ficata, afara de secretariulu generalu.

Art. 20. Academi'a are unu personalu acesoriu pentru lucrarile sale de cancelaria si pentru pastrarea si renduirea colectiuniloru sale (bibliotec'a, museu etc.) Acestu personalu va fi numitu de delegatiune, dupa propunerea secretariulu generalu. Numerulu si atributiunile acestui personalu se voru ficá si specificá printr'unu regulamentu, éra remunerarea lui se va determiná prin budgete anuale.

Partea a dou'a. Personalulu.

Art. 21. Academi'a Romana se compune din 36 membri, câte 12 de fia-care sectiune. Pe langa acesti'a Academi'a Romana mai numera: membri onorari si membri corespondenti.

Art. 22. Membrii Academiei se alegu pe viatia si numai la casu de vacantia, se procede, in cea mai apropiata sesiune generala, la inlocuirea lor.

Art. 23. Membrii Academiei nu potu fi de cátu Romani din ori ce tíera, cunoscuti prin operele si activitatea lor literaria séu scientifica.

Art. 24. Fia-care sectiune, cu majoritate de voturi propune candidatii pentru locurile vacante din snulu ei; éra alegerea se face de cátra corpulu intregu alu Academiei cu doue treimi din membrii presenti, in sesiune generala.

Art. 25. Receptiunea solemnă a membriloru Academiei se face prin lectur'a in publicu, din partea noului alesu, a unui operatu originalu, relativu de preferinti'a la o ramura órecare a desvoltarii nationale.

Art. 26. Fia-care membru alu Academiei, alesu pentru un'a din sectiuni, póte fi chiamatu prin majoritatea voturiloru unei alte sectiuni, a face totu-deodata parte si din aceea.

Art. 27. Membrii Academiei au dreptulu si datori'a de a participá cu votu decisivu la siedintele sesiunii generale ale Academiei atátu in Adunările corpului intregu cátu si in ale sectiuniloru respective. Ei iau parte, dupa potintia, la siedintiele ordinare, folosindu-se si atunci de indemnisiarea (diurn'a) determinata pentru cei ce asista la o siedintia, de ori ce natura.

Art. 28. Afara de lucrarile literarie si scientifice ce membrii Academiei din propria loru initiativa, voru presentá Academiei, fia-care dintr'ensii este obligatu a indeplini sarcinele personale séu colective ce i se voru dá de catra corpulu academicu séu de sectiunea sa respectiva.

Art. 29. Alteti'a Sa Regala Domnulu Romaniloru protectoru alu Academiei Romane este presiedintele ei ordinariu.

Art. 30. Membri onorari se alegu de catra Academia, atátu dintre Romani cátu si dintre straini, fara numeru determinatu, inse: séu barbati de litere ori de sciintie, cari s'au distinsu prin operele si activitatea lor in favórea natiunei romane: séu persóne cari voru fi inlesnitu desvoltarea activitatii scientifice si literarie a Academiei, prin donatiuni de o valóre insemnata.

(Va urmá.)

Sciri diverse.

(Necrologu.) † Dominicu Zichy, fostu episcopu diecesanu de Vesprimu in Ungari'a, locutoriu de mai multi ani in districtulu romanescu Nassaudu in comun'a Maieru, cunoscutu cá unulu

din cei mai mari binefacétoriu ai poporului romanescu, a repausatu in 29 Octobru in etate de ani 71. In anulu 1848 dupa ce Górghei spendiurase pe frate-séu Eugeniu Zichy numai din ura fanatică si ii confiscara tóte averile, episcopulu scapá la Salzburg si de acolo la Rom'a, unde pap'a ii permise a renuciá la episcopia. La anii betranetieloru, repausatulu, care avea mai multe mosii mari, nicairi n'au afluatu locu mai bunu spre a trai in pace si liniste, decátu intre romani, unde apoi le a facutu doue biserici, le a donatu vestimente bisericesci, cruci, clopote, au ajutatú scóle, le a facutu si spitalu in casele sale, s. a. Pentru acelea fapte bune multu l'au defaimatu diarielu magiare.

— (Despre adunarea generala) a despartimentulu III (Sibiiu) alu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, care s'a tienuu duminea in 21 Octobru (2 Novembre) a. c. la Gur'a-Riului, ni se relatédia cá au avutu unu resultatu stralucitu. Raportulu specialu despre percursulu acelei Adunari se va publicá in numerulu viitoriu alu diariulu nostru.

— (Completarea numerulu d-loru oficiari) inaintati cu 1 Novembre a. c. In list'a oficiariloru de nationalitate romana, cari au fostu inaintati, publicata in Nr. 83 alu diariulu nostru, au fostu omisi din nebagare de séma, urmatorii d-ni, a caroru inaintare ne grabimu a o face cunoscuta cetitoriloru nostri.

La rangulu de colonelu si comandantu alu regim. 2 de artileria, a fostu inaintatu d. locot.-colonelu Mihailu Trapsia.

Maiorulu si comandantulu pietei in Brood d. Antonie Stoianu a fostu inaintatu la rangulu de locot.-colonelu. — D. locotenentu Sigismund Udrycki de Udricu (din Bucovina) inaintatu la rangulu de capitanu class'a II la regimentulu de infanterie Nr. 71. — La gradulu de locotenenti au mai inaintatu d-nii sublocotenenti: Jenache Joanu la regimentulu de inf. Nr. 43; Adamu Peschiru la reg. de inf. Nr. 29 si Minodoru de Janos (bucovineanu) la reg. de inf. Nr. 41. — Cadetii George Francu la reg. de inf. Nr. 64 si Mironu cavaleru de Costinu la c. r. herghelii de statu din Stadl au fostu inaintati la gradulu de sublocotenenti. In fine d. locotenentu Gavrilu Cociuba a fostu inaintatu la intendanti'a militara din Seraievo, cu gradu de subintendantu cl. II. Asemenea a fostu inaintatu la acelasu gradu si d. locot. Caesar Irlanda.

Primésca si acesti bravi ostasi romani glori'a natiunei lor, salutarile si felicitarile nóstre fratiesci si cordiale. Se traiésca!

— (Lenea ungrésca.) In mii de corespondentie si articlii citimu, cá in partile de susu ale Ungariei amerintia fómetea. Intr'aceea gubernulu ungrésca a decisu, cá poporatiunei lipsite se'i intinda din partea statulu pre cátu se póte mai multu ajutoriu, inse: nici cu inprumuturi de bani si nici cu bucate (cerealii) pe creditu. Apoi dara cu ce? Cu aceea, cá se dea, mai virtosu sexulu barbatescu de lucru, la cali ferate, la siosele, la regularea riuriloru, in padurile statulu si la alte multe, apoi pe munca se le platésca omenesce. Ce se vedi inse? In comitatulu Heves locutorii mai multoru comune cerura ajutoriu. Nu li s'a datu; ci s'a publicatu in comitatulu intregu, cá ori cine voiesce se castige bani, se mérga la cancelaria Societatii pentru regularea Tisei, unde se ceru de acum si tóta érn'a vreo 6 mii de muncitori cu plata buna. Nici 60 de ómeni n'au mersu. Ceilalti siedu cu pipele intre dinti si radímati pe maciuci.

— (Calatori'a A. S. R. Domnului in Dobrogea.) Citimu in „Monitorulu Oficialu“:

D. ministru-presiedinte a primitu dela d. ministru Cogalnicénu, urmátorea telegrama asupra voiagiului A. S. R. Domnului:

— A. S. Regale a sositu in Braila la 3 óre si 25 minute. De si in totu parcursulu a ploatu neintreruptu, A. Sa a fostu la tóte garele intempnatu de multimea poporatiuniloru. La Ploiesci si Buzeu tóte auctoritatile publice, precum si detasiamente ale armatei de linia si teritoriale asteptau pe peronu pe Domnitoru, salutandu'Lu cu vie si neintrerupte aclamatiuni. La Misilu si Ianca alte detasiamente de militia erau intr'unite in modu spontaneu. In Braila, unde tóte stradele principale erau inpodobite cu drapele, draperii, ghirlande si cunune de flori, tóta poporatiunea éra in picióre cu tóta plói'a ce cadea torentialu; trasur'a princiara numai la pasu a potutu strabate printre multime, spre a ajunge la cuartierulu Domnescu, ce se pregatise in casele d-lui Vrabiescu. Aci, A. S. R. a fostu salutat, in capulu scarei, de d-na Vrabiescu care a oferitu Domnitoriulu unu buchetu de flori. A. S. Regale a primitu aci corpulu consularu, tóte auctoritatile publice si ale statulu, jude-tiului si comunei, precum si pe mai multi notabili ai orasiului, cu cari a conversatu pâna la ór'a prandiului.

Unu banchetu de 80 persóne s'a datu de primaria in onórea Ilustrului Ospe. Sér'a, A. S. R. a asistatu, in sala Rally, la o serbare teatrale data de trup'a Fany Tardini.

Astadi, la órele 9, A. Sa pléca la Tulcea, cu vaporulu Arpadu.

Domnii ministrii au mai primitu dela d. ministru de interne, M. Cogalnicénu, urmátorea telegrama asupra calatoriei A. S. R. Domnului.

Luni, 15 Octobru 1879.

Astadi, 3 óre dupa amiadi, Alteti'a Sa Regale a pusu peciorulu in Dobrogea. Tulcea este in serbatóre, primindu in sinulu ei pe antaiulu Domnitoru suveranu alu Romaniei, in bubuitulu tunuriloru, in sunetulu clopoteloru, in strigatele entusiaste ale poporatiunii de tóte nationalitatile, de tóte religiunile, fara osebire. Primariulu presentandu la debarcare pâne si sare, Domnitoriulu a disu aceste cuvinte: „Voiu iubi Dobrogea „cum iubescu Romani'a, din care ea face acum parte; „ambitiunea mea, staruintele mele, voru fi de a dá „acestei tieri desvoltarea morale si materiale la care 'i „dá dreptu admirabil'a sa positiune.“

In momentulu acesta Alteti'a Sa Regala priimesce auctoritatile publice.

De séra Alteti'a sa regale va asistá la unu banchetu ce dá orasiulu in onórea Ilustrului Óspete, la care voru luá parte cinci-dieci invitati.

Mane celelalte amenunte.

— (Cladirea internationala dela Predealu). In dio'a de 4 Octobru — scrie „Rom.“ — s'a serbatu punerea primei petre a cladirei internationale pentru caletori, din gar'a Predealu. Au fostu de faéa la acésta ceremonia d-nii Semler, Erbelek si Oehlhofer, ingineri-siefi ai drumuriloru de feru ale Ungariei, sositi din Pest'a, d-nii ingineri romani de controlu, d-nii ingineri ai concessionariulu si unu numerosu publicu.

Cu acea ocaziune, s'au rostitu mai multe discursuri fórté simpatice pentru ambele natiuni vecine. Éta unele din cuvintele dise de d. Cornaud, interprindetoriulu constructiunii, a careia incepere se inaugurá. „Facu urari, cá gar'a Predealu se devina unu isvoru de prosperitate si de avutia pentru Romani'a, acésta tíera iubita de Dumnedieu, ai carei simpaticii fii ne acorda, cu atáta generositate, o atátu de larga si nobila ospitalitate. Ve rogu, d-loru, de a ve asociá la urarile mele si de a repetá cu mine strigatulu ce'lu dau din fundulu ániei; „Se traiésca Romani'a!“

— (Lig'a antisemitica.) „Berliner Bürger-Zeitung“, dela 18 Octobru, anuntia cá in Berlinu s'a constituitu o liga in contra Evreiloru.

Statutele ligei se potu resumá in urmátorele articole:

I. Scopulu Societatii.

Art. 1. Societatea constituita, subt numirea de *lig'a antisemitica*, se compune din barbati neevrei, si are scopulu de a uni si de a legá strinsu si intimu intre sine pe toti Germanii neevrei, de ori-ce confessiune, partidu politicu si professiune, pentru cá prin munca, energie si seriositate se salvedie patri'a germana de o completa evreisare si se inlesnéscá traiulu descendenti-lotu stravechiloru locuitori germani.

Art. 2. Societatea staruesce pe calea cea mai legala pentru realizarea scopulu seu in acelu modu, cá se va opune prin totu felulu de mijlóce permise la strimtorarea germanismulu de cátra jidovismu, va respinge pe Evrei in positiunile corespondetóre cu numerulu lor, va liberá germanismulu de influinti'a evreiesca de care este apesatu pe terenulu socialu, politicu si religiosu si va asicuré filorulu germani deplinulu dreptu la functiuni si demnitati in patri'a germana.

Art. 3. Pentru ajungerea scopulu, societatea se va folosi de urmátorele mijlóce:

a) Va favorisá concurentii neevrei pe tóte terenurile si afacerile sociale.

b) Va combate si va inlaturá influenti'a evreiesca ce exista in administratiunea comuneloru, a statulu, in corpurile legiuitóre, si in tóte clasele societatii prin incuragiarea muncii, educatiunei si prin liberarea victimeloru nenorocite din man'a camatariloru.

c) Va combate press'a evreiesca prin fondarea, ajutorarea si incuragiarea diarielor neevreesce; si in fine

d) Va infintiá societati si cluburi exclusive, la care evreiloru nu le este permisa intrarea.

Art. 4. Simbolulu societatiei e o frundia de stejaru, pe care va figurá crucea.

Dupa acésta urmédia articolele, care vorbescu despre membrii si despre administratiunea societatii.

In fine, statutele se termina cu urmatorii articoli:

Art. 17. Resiedinti'a societatii e in Berlin.

Art. 18. Organele societatii sunt tóte diarielu cu tendintie in contra Evreiloru. („Reform'a.“)

— (Comóra de moneta antica romana.) Regiunea Vienei, cá si fórté multe altele, este din sinulu

seu plina de anticități romane, de care se și descopere multe la diverse ocazii. Berari'a lui Dreher dela Schwechat, renumita în tota Europ'a, are la 50 jugere de pamentu commassate inpregiurulu fabricelorn sale. Acolo mai de unadi arandu unu omu dede preste una ôla de lutu plina cu monete de arama, bronzu, argintu și aur, lustruose că și cum ar fi noue. Se dice că mai tôte monetele aru fi din dilele imperatului Constantinu M., ale mame-sei Helenei și ale imperatului Liciniu, adeca mai vechi de 1500 de ani. Cultivatorii Numismati-cei și archeologii voru avea érași de lucru.

— (Tribunalu jidovescu). Rabinii și betranii poporului mai judeca pâna în dio'a de astadi multime de cause jidovesci ei între ei, fara a recurge la tribunalele publice legali. Mai deunadi la orasiulu Brest-Litowsk din Litvani'a o judecata de acelea fi cu totulu fatale. Junele jidovu Joel Stern traia în cërta continua cu tata-seu Naftali, de aceea elu decise că se'i ascunda sôrele. Sciindu că tata-seu are se plece în afaceri de comerci, tocmi pe unu tieranu cu 25 ruble, că se'i ésa undeva în drumu și se'lu omôre în padurea pe unde avea se tréca. Tieranulu christianu luà cele doue-dieci și cinc ruble, dara inbolditu de consciintia sa, se duse pe ascunsu la betranulu Naftali și'i descoperi totu secretulu. Naftali dise tieranului: Na si dela mine 5 ruble, ia 'mi și hainele acestea, și mane pe la cutare ôra ducëndute la fiu-meu care este „Mesuge și căne,” se'i spui că m'ai omoritu și se'i dai vestimentele. Tieranulu asia a facutu. Intr'aceea Naftali sculandu-se nôptea sub pretestu că are se plece, se întôrce pe alta strada dreptu la rabinulu Josifu Beer. Acesta 'și facù planulu. În demânêti'a urmatôria chiama la sine pe strengariulu Joel și'i dice: Avendu eu somnu greu, amu visatu asta-nôpte că tata-teu morise și că mortu m'a rogatu pe viêti'a mea, că se adunu pe betrani și se te înfașosiediu pe tine cu elu. Joel spariatu tremurâ de totu, s'a supusu poruncei, că se stea la judecata cu umbr'a tata-seu. Pe la 12 ôre din di, 12 betrani cu rabinulu în frunte se adunasera într'o sala, preste alu carei parete de laturi cu usia la midiulocu erâ trasa o perdea grôsa, eleganta. Joel stâ în pitiôre tremurandu. Tocma candu batea 12 rabinulu se scôla cu gravitate și dice: „Locuitoriu alu lumei necunoscute! Asta-nôpte mi te ai înfașosiatu prin visu și ai cerutu că se stai la judecata cu fiulu teu. Elu este de fația; fă se'ti audimu vocea ta!” Atunci Naftali prefacëndu'si vocea că și a unui moribundu, revelâ totu planulu fiului seu de a'i luâ viêti'a prin assassinatu. Audiendu Joel vocea tata-seu, pe care densulu ilu sciâ mortu în padure, intru atâta se spaimentâ, în câtu cadiu mortu în presentia betranilor. Acestia inca n'au potutu tacé, și urmarea fù, că autoritatile russesci iau închisu pe toti.

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

Cu câtu vointi'a particulara se rapôrta mai puçinu cu vointi'a generala, cu alte cuvinte, datinile cu legile, cu atâtu forti'a reprimanta creste. Pentru că deci, unu gubernu se fia bunu se cere că elu se fia relativu mai tare, cu câtu se mareste numerulu poporului. De alta parte, cu câtu marimea Statului ofere depositarilor autoritatii publice mai multa tentatiune și mijlôce de a abusa de poterea loru, cu câtu este mai mare poterea ce trebuie se o aiba gubernulu pentru de a tieua în frîu pe poporu, cu atâta trebuie se aiba și suveranulu la rondulu seu mai multa, pentru că se pôta infrenâ gubernulu.

Din acestu raportu indouitu urmédia, că proportiunea continuata între suveranu, principe și poporu nu este o idea arbitrara, ci o consecintia necesara ce resulta din natur'a corpului politicu. Urmédia inca mai departe, că unulu din extreme, adeca poporulu că supusu fiindu neschimbatu și reprezentatu prin unitate, decât ori raportulu indouitu se mareste séu scade, asemenea se mareste séu scade și raportulu simplu și că pin consecintia terminulu de mijlocu este schimbatu. Acésta ne arata că nu esista o constitutiune de gubernare unica și absoluta, ci că potu esista atâtea guberne diferite prin natur'a loru, cate state diferite prin marimea loru. Déca ridiculisanu acésta sistema s'ar dice, că dupa mine, pentru de a aflâ acea proportionala de mijlocu și a formâ corpulu gubernului nu este de lipsa, decâtu a scôte radacin'a cuadrata din numerulu poporului, apoi asiu raspunde, că eu nu întrebuintiediu acelu numeru de câtu numai că esemplu, că raporturile despre care vorbescu eu, nu se mesôra numai prin numerulu ômenilor, ci preste totu prin cantitatea de actiune, care se combina prin o multime de cause, că în fine, pentru că se me esprimu cu mai puçine cuvinte, am inprumutatu pe unu momentu terminii geometrici, de si este cu-

noscutu, că precisiunea geometrica n'are locu în cantitatile morale.

Gubernulu în micu este aceea, ce este în mare corpulu politicu, care ilu coprinde. Elu este o persôna morala provediuta cu ôrecari facultati, activu că suveranulu, passivu că Statulu și care se pôte descompune în alte raporturi de asemenea, din care se naste prin consecintia o noua proportiune și érași o alta din acésta dupa ordinea tribunaleloru, pâna candu ajunge cineva la unu terminu de mijlocu indivisibile, adeca la unu singuru siefu séu magistratu supremu, pe care și ilu pôte inchipui în mijloculu acestei progressiuni, asemenea unitatii între seri'a fractiuniloru și aceea a numeriloru.

Dara fâra de a ne mai incurcâ în acésta multiplicatiune a terminiloru, se ne marginimu a considerâ gubernulu că unu nou corp în Statu, deosebitu de poporu și de suveranu și intermediaru între unulu și celalaltu.

Între aceste doue corpuri esista urmatôrea diferentia esentiala că adeca: Statulu pôte esista prin sine insusi, éra gubernulu nu pôte esista decâtu numai prin suveranu. Astfelu că, vointi'a domnitôre a principelui nu este séu nu ar trebui se fia de-câtu vointi'a generala, séu legea și forti'a sa nimicu altu, de-câtu forti'a publica concentrata în elu și indata ce elu ar voi se întreprindia prin sine insusi vre unu actu absolutu și independinte, legatur'a întregului ar incepe a slabi. Déca în fine s'ar intemplâ, că principele se aiba o vointia particulara, cu multu mai activa că aceea a suveranului și déca pentru a face se se urmedie vointiei sale particulara, s'ar folosi de forti'a publica pe care o are în mana, astfelu că se esista doui suverani, unulu de dreptu și altulu de fapta, atunci, în acelasu momentu uniunea sociala s'ar rupe și corpulu politicu s'ar disolvâ.

Prin urmare, pentru că corpulu gubernului se pôta avea o esistentia și o viatia reala, care se ilu deosebésca de corpulu statului, pentru că toti membrii se pôta lucrâ în concertu și se corespundia scopului pentru care s'au instituitu, este de lipsa unu Eu particularu, o sensibilitate comuna tuturor membriloru sei, o forti'a, o vointia propria, care se tientésca la conservarea sa. Acésta esistentia particulara presupune: adunari, consiliuri, o potere care se deliberedie asupra drepturiloru, titluriloru și a privilegiiloru care apartienu exclusivu principelui și care se faca conditiunea de magistratu cu atatu mai onorabila, cu câtu este ea mai penibila. Dificultatile sunt înse de a potea asiezâ în întregulu, tôte cele subalterne astfelu, că se nu alteredie întru nimicu situatiunea generala intarindusi-o pe a sa, că se deosebésca totudeauna forti'a sa particulara destinata pentru popri'a sa conservare, de forti'a publica destinata pentru conservarea Statului, că într'unu cuventu: se fia totudeauna gata a sacrificâ gubernulu poporului, éra nu pe acesta gubernului.

De si corpulu artificiosu alu gubernului este oper'a unui altu corp artificiosu și nu duce decâtu o viatia inprumutata și subordonata, totusi acésta nu inpedeca că elu se nu pôta lucrâ cu mai multa séu mai puçina vigôre séu celeritate, bucurendu-se asia dicëndu, de o sanetate mai multu séu mai puçinu robusta. În fine, fâra de a se departâ în modu directu de scopulu institutiunei sale, gubernulu

pôte se se abata mai multu séu mai puçinu, pe câtu i permite modulu în care este constituitu.

Din tôte aceste diferentie se nascu deosebitele raporturi, pe care trebuie se le aiba gubernulu cu corpulu Statului, conformu raporturiloru accidentale și particulare, prin care se modifica acelasu Statu. Pentru că, adesea gubernulu celu mai bunu devine viciosu, déca acele raporturi nu se modifica dupa defectele corpului politicu caruia 'i apartienu.

Post'a redactiunei.

— La mai multi domni. Mai avem exemplarie întregi dela 1/13 Octobre pe 3 luni, cu 2 fl., cum și dela 1/13 Iuliu cu 4 fl., mai sunt și dela 1/13 Ianuariu 20 de esemplarie întregi cu 8 fl. v. a.

D-vôstra în Articollu nostri principali veti aflâ o serie de idei, o sistema neinterupta pe mai multe luni înainte, unele și pe anulu întregu, care numai luate în legatura un'a cu alt'a se întielegu perfectu.

Dintr'odata nu pôte dice nimeni totu; se apropie înse și dilele acelea.

Numerose ateste ale primelor autoritati medicinale.

Medailii dela diferite ESPOSITIUNI.

AP'A DE GURA ANATHERINA

alui J. G. POPP,

c. r. dentistu alu curtii din Vien'a, Stadt, Bognergasse Nr. 2 este probata în decursu de 30 ani și se recomanda că preferabila la ori ce alta apa pentru dinti că unu adeveratu preservativu în contra dureriloru de dinti și ale gurei, în contra putregiunei și slabiciunei dintiloru; de unu mirosu și gustu placutu acésta apa întaresce gingiele și servescu totuodata că midilocu celu mai escelentu pentru curatirea dintiloru. Ea se pôte folosi și că escelenta apa de gargarisare etc.

Pentru a face possibila respandirea acestui preparatu favoritu în tôte cercurile societatii sunt introduse fâçone de marimi diferite și adeca 1 fâçon mare à 1 fl. 40 cr., 1 fâçon de midilocu à 1 fl. și 1 fâçon micu à 50 cr.

Past'a de dinti anatherina alui Popp

pentru curatirea și conservarea dintiloru, înlaturarea mirosului reu și a crustei negre a dintiloru. Pretiulu unei doze în sticla 1 fl. 22 cr. v. a.

Past'a de dinti aromatica alui Popp,

recunoscuta în decursu de mai multi ani că midilocu celu mai escelentu pentru îngrijirea și conservarea ceriului gurei și a dintiloru. Pretiulu unei bucati 35 cr.

Prafurile vegetabile ale lui Popp

Curatia dintii, înlaturata atâtu de neplacut'a înnegriri a dintiloru și glasur'a dintiloru devine mai alba și mai delicata. Pretiulu unei cuthie 63 cr.

Plumbulu pentru dinti alui Dr. Popp

pentru plumbarea dintiloru gauriosi.

Sapunulu de plante aromat. medicinalu

pentru înfrumetsiarea pelitiei și probatu în contra tuturoru ne-curatieniloru pelitiei; în pachete orig. sigilate à 50 cr.

Spre deosebita luare la cunoscintia.

Pentru de a se aparâ în contra falsificatelor p. t. publicu se face atentu, că la gûtulu fiacarui fâçon alu apei de gura anatherina se afla o marca (Firm'a Hygea și preparate anatherine) precum și că fiacare sticla e învelita cu o charthie, în care cu tiparu de apa se afla inprumutu vulturulu imperialu și firm'a. (91) 4-5

Depozitele se afla: în Sibii în d-nii C. Müller, farmacistu, F. A. Reissenberger, Piat'a mica, S. Stengel, Fried. Thallmayer, comerciantu, W. F. Morscher, farmacistu diplom.; în Orasci'a la d. C. Fuhrmann, farmacistu; în Brasiovu la d-nii E. Fabick, W. Jekelius. Ad. Kugler, Goos, Hornung, farmacisti, Demeter Eremias, comerciantu; în Mediasiu la d. dr. Fr. Folberth, farmacistu; în Sebesiu la d-nii J. C. Reinhardt, J. Ludwig Binder, farmacisti; în Sighisôr'a la d-nii J. B. Misselbacher et filii, J. B. Teutsch, precum și în tôte farmaciile, parfumeriile, magazinele de galanterie și de materiale din Transilvania.

CĂLINDARIUL BUNULUI ECONOM pe anul visect 1880.

Întocmit de

D. Comșa și Eugen Brote.

Cu mai multe ilustratiuni intercalate în teest.

Annul IV.

Cuprinsul: Dilele și serbatorile de preste an. Chronologia. Pascalia. Anotimpurile. Sistemul planetar al soarelui. Întnecimi. Serbătorile schimbătoare și Posturile. **Genealogia:** Austro-Ungaria, Germania, Francia, Rusia, Italia, Britania și Irlanda, Spania, Romania, Svedia și Norvegia, Belgia, Olanda, Grecia, Portugalia, Monaco. **Conspectul complet al târgurilor din Ardeal:** A. în rând alfabetic, B. în rând chronologic. Târgurile în Ungaria. Târgurile principale în România. Târgurile principale în Bucovina. — **POSTA:** A. Posta de epistole, B. Posta de mesagerie. **Correspondența telegrafică.** Raportul între măsurile noué și vechi. — **TIMBRE.** Tabele de interese. Tabela comparativă a valorilor de bani din toate țările. — **SFATUITORIU JURIDIC.** Partea economică: Cu puteri unite. Carul (cu patru ilustratiuni). Din istoria calului. Cât se seamănă pe un hectar? Timpul încolțirii și vegetatiunei la diversele plânti agricole. Tabela despre mașinile agricole mai însemnate. Din care material cît vinars se estrage. Greutatea fructelor și sémênțelor mai îndatinate. Cât timp poartă animalele agricole? Mutarea pomișoriloru tineri. Pentru a apăra vrâbiile dela cireșe. Mijloc în contra omidelor pe varză. Plugul cu doue cormane (cu ilustratiune). Ciurul (cu ilustratiune). Foarfeci noue pentru tunsulu oilor (cu ilustratiune). Grijiți padurile! Cum să se prindă oile? (cu doué ilustratiuni). Scutul pomilor (cu trei ilustratiuni). Digestiunea. Gândacul de Maiu (cu șase ilustratiuni). Sarea ca nutriment de vite. — **Partea beletristică:** Ioan Turbincă, poveste. Bătaia dela Călughêreni. **Poesii:** Sentinela romană, poem istoric de Vasile Alesandri. Arătura de N. Beldicean. Mai iubit . . . de I. Mincu. Stejarulu și cornul, cântec din Moldova. Bogatul și seracul, cântec popular. Rugina și frământatul pânei (cu ilustratiune). Cât e de greu un bou? (cu ilustratiune). Respectul cuvenit (cu ilustratiune). Literatura română agricolă. Tabela pentru preschimbarea prețului după măsurile vechi în noué. **Inserate.**

Prețul 45 cr. v. a. sau 1 leu n.

Editura tipografiei JOS. DROTLEFF în Sibiiu.

(104) 2-3